

ذخایر ژنتیکی منحصر به فرد استان در خطر نابودی

مسئولان در کمال خونسردی

فروزان بهروز

تا چند سال قبل هنگامی که به روستاهایی مانند «جوزک»، «درکش» و «کشانک» می رفتیم تراکم درختان بلوط، فندق و زالزالک آن قدر زیاد بود که آسمان را نمی شد به راحتی دید. در آن روزها هم طبیعت دست و دل‌بازانه محبت خود را نثار جنگل ها می کرد و هم مردم قدر نعمت های خدادادی را می دانستند. چند صد کیلومتر آن سوتر هم دست بخشنده طبیعت بهشت های کوچکی را ساخته بود مملو از گیاهان دارویی و لاله های واگون، خلاصه هنوز نه خشکسالی زیاد رخ می نمود و نه مردم آن قدر مستاصل بودند که به سمت برداشت های بی رویه و تخریب و بونه کنی مراتع بروند.

با گذشت زمان و بروز خشکسالی و کمبود نزولات آسمانی، تخریب خاک، جنگل و مرتع وضعیت بسیاری از گونه های گیاهی و جانوری در خطر از بین رفتن قرار گرفت و در این میان ذخایر ژنتیک استان یعنی گونه هایی که بر اساس قوانین برنامه ششم باید برای حفظ و احیای آن ها برنامه ریزی شود، به خطر افتاده است. به گفته متولیان امر حتی

خطر از بین رفتن برخی از گونه های منحصر به فرد وجود دارد.

«الهی» ادامه می دهد: ارقام بومی محصولات کشاورزی و گونه های وحشی خویشاوند آن ها که قسمت اعظم منابع ژنتیکی کشور را تشکیل می دهند به علت دارا بودن ژن های مفیدی که نشانگر وجود صفات ارزنده آن هاست به عنوان مهم ترین ثروت ملی برای اصلاح و تولید ارقام جدید و به منظور رسیدن به خودکفایی کشاورزی و امنیت ملی مورد استفاده قرار می گیرند و به همین دلیل حفاظت و صیانت از ذخایر ژنتیکی به عنوان ثروتی عظیم و ظرفیت ساز در استفاده بهینه از آن برای اقتصاد ملی در سیاست های کلان کشور مورد توجه قرار گرفته است.

وی تأکید می کند: علاوه بر این ها ذخیره گاه ژنتیک زالزالک، پسته و ارس هم در این استان دیده می شود که برای توسعه و نگهداری از آن ها باید اقدامات بیشتری انجام شود و به همین دلیل لزوم تدوین برنامه اصولی برای حفظ ذخایر ژنتیک لازم است اما متأسفانه این مهم مغفول مانده است.

■ **گونه های در معرض انقراض**

ذخایر ژنتیکی چرا مهم است و باید به آن ها پرداخته شود؟ یک دکتر زیست بوم شناسی با بیان این که برخی از گونه های موجود گیاهی و جانوری صدها برابر سرعت طبیعی در حال انقراض اند می افزاید: در شرایطی که ذخایر ژنتیکی کشور وضعیتی بحرانی دارند حفظ و نگهداری از آن ها الزامی است. «شبیانی» ادامه می دهد: ذخایر ژنتیکی در کنار خاک و آب، منابع پایه کشاورزی و اساس امنیت غذایی و به شدت رو به کاهش هستند و پیش بینی می شود با شدت گرفتن این روند روزانه دو، سه گونه منقرض شوند. وی با اشاره به اصلاح نباتات و دست کاری های ژنتیکی گیاهان می گوید: عملکرد ارقام موجود حاصل ۷۰ سال تلاش محققان در زمینه روش های کلاسیک اصلاح نباتات بوده و نیاز به روش ها و منابع ژنتیکی جدیدی داریم تا بخش اعظم تنوع زیستی را که یا وارد نشده یا بلا استفاده مانده، فعال کنیم.

وی با اشاره به فعالیت های بانک ژن ملی گیاهی ایران می گوید: اگر چه بودجه و امکانات کم است اما با وجود کمیودها و مشکلات موجود، ما دارای ذخایر ژنتیکی غنی هستیم به طوری که در اپیدمی زنگ

گندم، ژن های مقاوم در گندم ایران پیدا شد.

■ **تنها ذخیره گاه فندق شرق کشور**
تنها ذخیره گاه فندق جنگلی شرق کشور در منطقه «وی وی» شهرستان مانه و سملقان در غرب استان قرار دارد که طرح ذخیره آن در سال ۸۱ تهیه شد و میوه آن کیفیت بسیار خوبی دارد و به همین دلیل ساکنان بومی از میوه آن استفاده می کنند اما تعداد پایه های فندق این ناحیه ۱۳۱ اصله و در میان دیگر گونه های درختی این منطقه پراکنده شده است.

■ **بهره برداری مفرط**
یک کارشناس منابع طبیعی با بیان این مطلب می افزاید: گونه فندق از طریق بذر و قلمه قابل تکثیر است ولی متأسفانه در این منطقه به دلیل بهره برداری مفرط، بذری باقی نمی ماند و از سویی همراه این گونه که به طور پراکنده در ۶ هکتار واقع شده، گونه های دیگری قرار دارند.

«آل شیخ» اضافه می کند: همجواری زمین های کشاورزی و نفوذ آن ها به داخل زیستگاه، چرای دام و بهره برداری غیر اصولی از درختان موجود در منطقه به ویژه فندق از مشکلات و تهدیدات پیش روی این ذخیره گاه محسوب می شود که با حصار کشی وضعیت بهتر شده اما راه دسترسی همچنان باز است.

یک نماینده سابق استان در این مورد می گوید: در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور توجه خاصی به حفاظت از تنوع زیستی شده است و در بند ۲ «سیاست‌های کلی منابع طبیعی» ابلاغ شد تا در شناسایی و حفاظت از منابع آب و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی - جانوری و بالا بردن غنای حیاتی خاک‌ها و بهره‌برداری بهینه براساس استعداد منابع و حمایت موثر از سرمایه‌گذاری در آن تلاش شود.

وی با بیان این که در برنامه های توسعه ای توجه ویژه‌ای به انجام تحقیقات کاربردی شده است، می افزاید: در برنامه های توسعه کشور، دولت موظف شده به رشد تولیدات و بهره برداری پایدار از این منابع، با اجرای طرح های مختلف از جمله حفظ و حراست از منابع پایه و ذخایر ژنتیکی و هماهنگی در جهت مدیریت یکپارچه منابع پایه و نهادینه کردن مشارکت مردمی اقدام کند اما همچنان با گذشت سال ها برخی از ذخایر ژنتیکی گیاهی ما به علت جذب نشدن بودجه و نبود برنامه های هماهنگ در استان به سوی نابودی پیش می رود.

مدیر کل منابع طبیعی و آب‌خیزداری استان در این مورد می گوید: خراسان شمالی دارای تنها زیستگاه فندق شرق کشور است و این زیستگاه منحصر به فرد به طور کامل محصور شده است. «وحید» می افزاید: ۱۱ هزار هکتار ذخیره گاه ژنتیکی گیاهی در این استان وجود دارد که این ذخیره گاه‌ها شامل زالزالک، فندق، ارس و پسته است.

وی در عین حال می گوید: مساحت زیستگاه فندق در استان ۵ هکتار است و با اقداماتی که انجام شده این مساحت کاهش پیدا نکرده است.

■ **مجموعه ای از ذخیره های گیاهی**
در مورد لزوم حفظ ذخایر ژنتیکی گیاهی چه می

توان کرد؟ مسئول ایستگاه تحقیقات کشاورزی منابع طبیعی «سیساب» در این مورد می گوید: ۳۰ سال است که مرکز تحقیقات به بحث گونه های با رشد سریع و حفظ ذخایر ژنتیک وارد شده و برای رسیدن به آن چه در برنامه دارد هم اکنون مجموعه ای از صنوبر تبریزی و بید دال استان جمع آوری شده است.

«بزرگمهر» می افزاید: مجموعه ای از بیدهای کشور را شناسایی کرده ایم و نگهداری می کنیم که مانند یک باغ حفاظت شده است.

وی تصریح می کند: در کنار این ها مواردی از گیاهان دارویی و گونه هایی از ذخایر ژنتیک را هم داریم.

بزرگمهر در مورد تغییرات ژنتیکی که در برخی از گونه ها دیده می شود بیان می کند: در استان ترانس ژنتیک نداریم و اصلاحی که انجام می شود طبیعی است و به مرور زمان اتفاق افتاده و از سویی برخی از گونه ها را فقط جمع کرده ایم و برای مقایسه با دیگر ارقام از آن ها استفاده می شود تا براساس ظرفیت های منطقه نوع خوب را مشخص کنیم. معاون مرکز تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی هم در این مورد می گوید: دو طرح تحقیقاتی حفظ گیاهان دارویی و مرتعی را اجرا کرده ایم و نمونه های بذری این گیاهان را ارسال به بانک ژن ایران ارائه کرده ایم تا حفظ شوند. وی در مورد ذخایر ژنتیکی و لزوم حفظ آن

یادداشت

حفظ ذخایر ژنتیک با مشارکت همگانی

ببوسفر هستند که در آن گونه های منحصر به فرد، کمیاب و رو به انقراض به صورت طبیعی روییده‌اند.

با توجه به این که حفظ این گونه های با ارزش در محیط های طبیعی تنها در سایه حفاظت جدی و مدیریت علمی اکوسیستم امکان پذیر است، می توان گفت که مطلوب ترین روش به منظور حفظ گونه های نادر، در حال انقراض و در معرض تهدید با صفات ژنتیکی برتر، حفاظت از آن ها در رویشگاه های اصلی و طبیعی است و مهم تر از آن بالا بردن دانش و آگاهی عموم مردم، فرهنگ سازی و استفاده از مشارکت مردمی در راستای حفظ این منابع با ارزش طبیعی است.

با توجه به این که اهمیت مدیریت بهینه عرصه های ذخیره گاه در سطح دنیا مطرح است، حفاظت از آن ها اهمیت دارد و این امر نیازمند عزم و مشارکت دسته جمعی و همکاری دستگاه های دولتی، سازمان های غیر دولتی و دوستداران طبیعت است که این امر لزوم تخصیص اعتبار مورد نیاز در راستای حفاظت بیشتر و افزایش دانش مردمی در زمینه اهمیت این ذخیره گاه های جنگلی را می طلبد.

بهره برداری غیر اصولی از پوشش گیاهی و محصولات فرعی ذخیره گاه ها ضربه مهلکی به اکوسیستم طبیعی وارد می کند بنا به این دلیل می توان گفت: انسان عامل اصلی تهدید کننده در این زمینه به شمار می رود.

بهره برداری غیر اصولی انسان از ذخیره گاه ها به خصوص در بهار که فصل رویش گیاهان دارویی و محصولات فرعی شامل ریواس، قارچ و کنگر است سبب شده این ذخیره گاه ها با مشکلات متعددی مواجه شوند، این در حالی است که آن ها گنجینه ای از ذخایر ژنتیک گونه های نادر و کمیاب هستند که نیاز به توجه و حمایت ویژه دارند.

باید بدانیم که ذخیره گاه به منطقه یا مناطقی از عرصه خشکی یا دریا اطلاق می شود که از اکوسیستم ها یا گونه های نمونه و استثنایی برخوردار است. به عنوان مثال ذخیره گاه های جنگلی الگوهای کوچک شده ذخیره گاه های

قابل توجه

ارائه دهندگان خدمات مجالس ترحیم و بزرگداشت

* تالارها
* مراکز طبخ غذا
* پارچه نویسان
* حکاکان
* فیلمبرداران و عکاسان
* ظروف کرایه، ظروف یک بار مصرف

برای درج آگهی در صفحات روزنامه
با تخفیف ویژه

با شماره های زیر تماس بگیرید:

۳۲۲۴۵۰۰۵ - ۳۲۲۱۲۷۶۰

15th National Festival of Iranian Turkmen Horse
29 Jun 2018

پانزدهمین جشنواره ملی زیبایی اسب اصیل ترکمن

سبلی روزگار خنجر
پدر: آسکو، علوی باقوت
مادر: جان چشمواره ارمیانی، موهان ۹۷
تالک: امید صالحی

برگزارکننده:
هیئت سوارکاری
خراسان شمالی

خراسان شمالی، بجلورد، مجتمع تفریحی، گردشگری یش فاردانش زمان: جمعه ۸/۴/۱۳۹۷ ساعت: ۹:۳۰ صبح